

SLOVENE C.

Oznanila.

Za navadno dvestopno versto se plačuje: 5 kr., ktera se enkrat 8 kr., ktera se dvakrat, 10 kr., ktera se trikrat natiskuje; veče pismenke plačujejo po prostoru.

Za vsak list mora biti kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo.

„Živi, živi duh slovenski, bodi živ na veke!“

Nar. pesem.

V sredo in saboto

izhaja in velja:

Za celo leto	6 for. 20 kr.
„ pol leta	3 „ 30 „
„ četert leta	1 „ 70 „
„ mesec	— „ 60 „
Po pošti:	
Za celo leto	7 for. 50 kr.
„ pol leta	3 „ 80 „
„ četert leta	2 „ — „
„ mesec	— „ 70 „

Št. 64.

V Celovcu v saboto 11. avgusta 1866.

Tečaj II.

Človek obrača — Bog pa oberne!

Zdaj ko stojimo na koncu severne vojske, po vsej resnici zdihujemo: „Vse je šlo drugači, da, ravno nasproti, kakor smo si mislili.“ Armada na jugu, ki ni štelala veliko glav in ktere je bil vodja ali komandant malokaj slopeči in obrajtani nadvojvoda Albrecht, ta armada nasprotnika do tal zmagala pri Kustoci in se verne ovenčana s slavimi lovor-venci v domovino svojo. Brodovje naše, ktere ga so Talijani prevzetno zasmehovali in celo mi sami za preslabo štelili, to brodovje pokonča trikrat tako močno talijansko brodovje in več kot 1500 talijanskih mornarjev najde pri Visu mokri grob.

Na severju pa je stala armada, na katero je vsa Avstrija ponosno kazala in se terdno zanašala; vodja jej je bil general, ktere ga so vsi časniki do nebes povzdigovali. Bog prenesi, ako bi se bil kdo prederznil zoper to vojsko — vojsko Nemcev zoper Nemce — le besedico čerhniti ali opominjati, naj pruskega nasprotnika preveč ne zaničujejo, naj ga ne mislijo celega s kožo požreti, — gorje mu! nemški časniki na Dunaju, v Gradcu in drugod bi ga bili zavrnili pa dali mu po nosu, da bi bil sit. In glejte! ta armada s svojim slavnim vodjem je bila premagana in sicer tako do celega, da se Avstrija menda ne spominja tako nesrečne in sramotne vojske.

Vsak, kdor ima oči, da gleda, in pamet, da premišljuje, prisiljen je klicati: Človek obrača — Bog pa oberne! Po naših mislih pa to ni nobeden čudež, po naših mislih je le prišlo in se zgodilo, kar je po postavah neovergljive logike in človeške pameti moralo priti in se zgoditi. Mati, ki nam je porodila sedanjost našo sramoto in

nesrečo, ta mati je kriva politika naša, — Avstrija ni se prav obnašala na zunaj in na znotraj. — V Italiji si je prizadevala politika naša zabraniti, da se cela Italija zlije v eno deželo. — Kdor pa je le količkaj možganov v glavi imel, videl je že leta 1848, še bolj pa l. 1859, da se Avstrija zastoni upira in da ne bode mogla zabraniti, da se cela Italija zedini.

Tudi Nemčija meri na to, da dobi le en edini in vesoljni zbor ali parlament za vse nemške dežele. To se je kazalo leta 1848 in tudi poznejša leta, kaže se posebno naše dni. Avstrija pa se je držala stare nemške zveze, ktera ni le samo Nemčije stergala na 38 kosov in nemški narod raztrosila po ravno toliko deželah, timvec je zaduševala po nemških deželah vse svobodno dihanje in napredovanje in pobijala s policijo vse gibanje živega duha sedanjih časov.

Avstrija ni imela oči, da bi videla toliko znamenj, — ni imela ušes, da bi zaslišala toliko glasov, — ni imela pameti, da bi spoznala svojega poklica! Rila je Avstrija le proti večeru; — njen poklic pa je le tam proti jutru, tako narobe je bila njena politika na zunaj!

Narobe je pa bila tudi politika na znotraj. Avstrija je taka država, ktere ni para po celem svetu, je država, ki obsega več držav, je krona, ki šteje več kron. Že to kaže, da se tako sestavljena Avstrija ne da nabiti na eno isto kopito in vladati po enej iste meri. Zraven tega pa imajo posamezne dežele še pisane, od cesarjev s prisego poterjene pravice. Kaj pa so počenjale naše vlade že od nekedaj? Ali so mar posamnim narodom in deželam pustile njih starodavne, svete pravice? Ali so posamezne dežele vladali po njih posebnih potrebah in razmerah? Žalibog da ne! Že skorej sto let sem le

znotranja naša politika to namerja, vse stare pravice posamnih dežel in narodov pristigati pa vse dežele in narode nabiti na eno kopito in sicer na nemško; to nemško — centralistično politiko je naša vlada delala do najnovejših časov, do septemberskega manifesta l. 1866. Sreča velika, da je Avstrija to centralizacijo opustila in naredila prosto pot, da se narodi prostovoljno združijo okoli presvitlega habsburškega prestola v eno veliko državo: Ljubezen močnejši veže in bolje derži, kakor vsa sila in vsi bajoneti!

Nesreča v notranjosti politiki je dalje še ta, da se po državi ne upravlja in gospodari, kakor si želijo posamni narodi. Imamo ustavo in imeli smo tudi državni zbor in deželne zbore; pa prašamo, ali so imeli ljudski zastopniki pravo moč in veljavo, in v kterih rokah so bila vsa državna opravila? Ljudje si šepetajo, da se v vladine zadeve in državna opravila vtikajo in mešajo ljudje, kterih bi treba ne bilo in kteri nimajo niti poklica niti pravice, kaj tacega delati. To je tista dobro znana, z lastnim imenom keršena moč, ki se nikjer ne vidi in ne sliši, povsod pa čuti. V državne zadeve naj se ne vtika nihče, kdor ni po ustavi poklican. Postave nam narejajo svitli cesar in ljudski poslanci, — državna opravila pa oskerbljuje ministerstvo s svojimi uradniki, — vse drugo naj po ustavi molči! —

Zdaj po vojski vidimo, da se je vse drugači spreobrnilo, kakor smo mi obračali: Naj nam bode to perst božji, ki naj nas opominja, da krenemo po vojski na drugo pot, naša politika mora vsa druga biti na zunaj in na znotraj, — primerna mora biti razmeram naše cesarvine in tirjatvam sedanjega časa. —

Besednik.

Novi nemškutarski konjiček.

Prislovica: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“, je zdaj tisti konjiček, po kterem nemškutarji najljubejše jahajo. Po prašal li ktere ga teh temnih viteзов, zakaj da še zdaj nemščino v kmečkih šolah učijo, zdaj ko ima slovenščina z nemščino enake pravice, dobiš gotovo za odgovor: „Kolikor jezikov znaš, toliko ljudi veljaš“. Ta prislovica sama na sebi je sicer resnična, — veljavna je pa le za tiste, kteri so po svojem stanu poklicani z raznimi narodi občeovati, n. pr. vladini gospodje v viših pisarnicah naše množjezične avstrijske države, uradniki na jezičnih mejah, duhovniki zlasti pa škofje, trgovci i. t. d. Ti in enaki možje naj bi se vsegdar po tej prisloviči ravnali; al močno se je dosehal v tej reči grešilo, to je, da so slovenščino zanemarjali, kakor da bi Slovence se med ljudi ne štel, posebno kteri ni žlahtne rodovine. Nek žlahtni Nemec je v svoji ošabnosti terdil, da se človek še le pri baronu začne. Tudi Ogrí so že pisali:

„Nem ember tot“, to je Slovan (Slovak) ni človek. Nektera nemška gospoda je že tudi se tako deleč v tej reči pregrešila, da je tirjala, da se kmet mora zavoljo nje nemški učiti, ona pa bo od slovenskih žuljev prav mastno in lagahno živela. Slišal sem nekda nemško pesem peti, ki se tako le glasi: „Ich bin der Fürst von Thoren zum Saufen auserkoren, ihr Andern seid erschienen, mich fürstlich zu bedienen“. Te in enake reči so tudi že marsiktere ga kmeta zapeljale, da je v svoji slabosti mislil, da to v resnici tudi tako biti mora. Ali stanovi na zemlji so razni, razne morajo biti tudi učenosti, ktere so jim potrebne, — vse pa ni za vse! In ker se človek, zlasti pa kmet, ne more vsega naučiti, kar je na svetu potrebnega in lepega, mora se vendar po stanovih nek razloček delati, kar že tudi sama pedagogika uči. Kar je za enega potrebno, zna biti za drugega le samo lepo, ako zna, nikakor pa neobhodno potrebno.

Kmetijstvo in vladarstvo sta dva predmeta, oba nista za kmeta pa tudi za vladarja ne enako potrebna. Ako bi se kmet vladarstva, kralj ali cesar za kmetijstva s posebno serčnostjo učil, bil bi to narobe svet; kmetijstvo je tedaj za kmeta potreben, za kralja ali cesarja pa samo lep predmet in zopet tako je vladarstvo

za kralje in cesarje potreben, za kmeta pa samo lep predmet, ako ga kaj zna. Med potrebnim in samo lepim se mora tedaj razloček narediti, dokler se človek vsega naučiti ne more. Zdaj se pa praša, kakšen predmet je nemščina za slovenskega kmeta, potreben ali le samo lep? Za kmeta je le samo kmetijstvo in vse, kar je s kmetijstvom v tesni zvezi, potreben predmet to je tisto, brez česar bi on kmetovati ne mogel. Z nemščino ne plača zemljiščne ne poselske dacije, si ne pognoji in ne zörje svojih njiv, si travnikov ne pokosi, si živine ne izredi in še celo sam šolski učitelj noče nemščine, ampak hoče le žito za bernjo imeti, brez nemščine tedaj slovenski kmet lahko shaja in na tisoče jih je, ki brez nemščine čerstveje kakor uni z nemščino stojijo. Nemščina je po tem takem za slovenskega kmeta le samo lep predmet, kteri mu pa nobenega dobička ne da. Dokler se kmečki otrok vsega, kar je na svetu potrebnega in lepega, v kmečki šoli naučiti ne more, naj bi se le samo potrebnega učil, nepotrebna nemščina bi se naj pa samo le tistim v glavo ubijala, kterim bi znala kedaj kaj hasniti. Tisti izgovor, da so zdaj naše više šole le nemške in da bi po takem, ako bi se zdaj nemščina v kmečkih šolah opustila, kmečki sinovi ne bili zmožni v više šole

Politični razgled.

Te dni imata baron Brenner od naše, baron Werther pa od pruske strani končne razprave o miru. Piše se, da bota ž njimi kmalo pri kraju, najberže že do 14. t. m., da bode o Napoleonovem godu v Parizu več veselje. Upamo pa tudi, da bode naša vlada prej ko mogoče Prusom vojskino odškodnino 30 mil. gld. v sr. plačala, da bodo nesrečne in v toliko revščino pahnjene dežele česke krone prej nadležnega in na vso moč zopernega sovražnika rešene. Potem pa gre na vso moč skerbeti, da se država uravna na tej podlagi, ki nam jo je septemberski manifest odkazal, in se zacelijo strašne rane, ki nam jih je ta vojska — Nemcev zoper Nemce! — vsekala; kajti ne samo politične, ampak tudi finančne potrebe in zadeve hočejo naglo in izdatno pomoč. Zdaj ne gre več obotavljati se in zamujati pripravnega časa, — če ne, pa bode skorej prepozno! Čudno se nam torej zdi, kako da se vlada še vedno nekako nazaj ozira in da pervosednika Kúbeka ne pokliče iz Avgsburga, kamor je o vojski stari, obnemogli „bund“ pribežal, in da „bunda“ popolnoma ne pokopljejo, ker je vendar na veke zaspal in so tudi že merliča francoski, angleški in belgijski poslanec zapustili. Pravijo pa, da ta pervosednik še celo potem, ko se mir sklene, tamkaj nekaj časa ostane, da poravna vse, zlasti pa denarstvene zadeve. To se zam ne zdi nič kaj prida. Ali bi se ne dale te reči tudi na Dunaju obravnavati, ker se v Frankobrodu več ne morejo? Zakaj bi se po svetu denar trosil, ker ga je vendar doma tolikanj potreba, in sicer za take reči, ki nam niso več mar in nam tudi ne smejo biti, če hočemo sami sebi prav? Te dni je umerl na Dunaju bogati grof Münch-Bellinghausen, naš nekdanji zvezni pervosednik v Frankobrodu. Nemci so mu peli tužne žalostinke, drugi pa smo mu voščili, naj z „bundom“ vred v miru počiva, — in tako vsi drugi nemški diplomati, ki so Avstriji toliko nesrečo pripravljali pomagali! — Kar se tiče primirja z Italijo, je pa kaj težko danes (10.) pravo povedati. Eni pravijo, da je gotovo za 4 tedne podaljšan in da se bo med tem časom tudi mir sklepal, drugi pa, da so se le vojskovodji sami med seboj do 10. za primirje zmenili in da, če med tem časom ne nastanejo diplomatski pogovori zastran miru, prične se 10. gotovo vojska.

Dežele notranje-avstrijske.

Iz Celovca. (Nagla sodba; čudna bolezen; nove puške; peči za vojaški kruh; monturna komisija; straža za ogenj; tajnik Baumgartner.) Četrtak je danes, ko veliko ljudi iz okolice prihaja v Celovec. Kaj neki imajo, da stojé trume po voglih in nekaj prebirajo? Še jaz sam letim gledat in vidim, da je po voglih nabit razglas, s katerim se za ogleduhe in osebe, ki se po krivem v vojaško odelo preoblečejo, oklicuje nagla sodba po Koroškem, Kranjskem, Primorskem in po Istri. Ljudje, ki so ta razglas prebirali, bili so večidel kmetje pa vojaški novinci in so bili veseli, da dobojo od vlade spet kaj v slovenskej besedi! Pri armadi je vse nemško, pa vendar je baron Marojčić, vojaški poveljnik, spoznal za dobro in potrebno, da se ta oklic oznanja tudi v slovenskem jeziku. Da bi se politične in sodnijske oblasti od njega učile spoštovati narodno ravnopravnost in serca prostega ljudstva si pridobivati! — Poslednjikrat zmo naznanjali vsi veseli, da so se Nemci hitro zmordili in nemško zvezo lahko pa hitro pozabili, — kar nas „Klagenfurterica“ iz naših sanjarij zbudi. Ta piše tako, kakor bi jo terkala „nemška luna“, kakor bi jo bila posedla čudna bolezen: furor teutonicus, po naše: „Nemška besnost“. Tako le razsaja: „Der Ausschluss Deutsch-Oesterreichs aus dem deutschen Bunde ist ein Verbrechen an der deutschen Nation, für welches die Strate jene ereilen wird, welche es begingen“. Visoko ministerstvo! Ali slišiš, kako ti žuga tvoj služabnik, kterega ti plačuješ, tako šunta Nemce in žali Slovane tisti, kterega dolžnost bi bila po tvojemu duhu vse narode pomirjati in tažiti: Kraljestvo zoper sebe razdeljeno! Na Dunaju se poskušale nove puške in oglasila sta se tudi iz Koroškega dva gospoda, ki sta pri puškah iznajdla nekaj novega in boljšega. Pervi je pensijonirani stotnik Pustotnik, ki se več let vkvarja s to rečjo, pa puškar Dasch. Pri skušnjah so se pa za najboljšo skazale puške, ki jih je iznajdel Amerikaneec Ramington. S temi se more v enej minuti 18krat streljati, nosijo pa na 12—1300 korakov. Anglež Plaget je za Evropo posestnik te privilegirane iznajdbe in vlada naša mu je za njo plačala 250.000 gld. Po tem kopitu se bojo tudi v Borovljah puške prenašale in dale celej našej armadi. Vsa armada se zdaj postavlja proti Italiji, zatorej se vse čudi, zakaj da prostovoljce za „deželne strelce“ še vedno nabirajo, saj

je armada sama za Lahe dosti, kaj bojo stoliko častniki ali oficirji počeli? Zatorej so nekteri ljudje že na to misel prišli, da se po storjenem pomirju prava naša armada spusti domú, prostovoljci pa ostanejo pod orožjem. Ta bi ne bila tako napčena, ljudstvu vsemu in gotovo tudi večidel prostovoljcem, ki želé vojaci biti, bi bilo to prav po volji. — Koroška dežela postane zanaprej mejna dežela in bode vselej tudi imela veliko posadko ali garnisono. Že se stavi v Celovec in tudi v Beljace več peči, v kterih se bode kruh pekel za vojake. Monturna komisija pa ne ostane v Celovec, timveč verne se na staro svoje mesto v Pravo in dobila je menda že ukaz, naj se pripravlja na odhod. Škoda, pravijo meščani, ljudje te komisije se kaj pošteno in priljudno obnašajo, vse jih hvali: Verli Čehi so! V Celovec imamo že eno gasilnico, ki jo je naredil sloveči Metz iz Nemškega. Dobili smo drugo, včeraš so jo poskušali: Naša straža za ogenj in obe gasilnici ste se obnašale izvrstno. Videli smo tako napravo, da more človek brez vse nevarnosti v take kraje se podati, kjer ga žuga ogenj zadušiti. V kleti neke hiše so zasmodili smolo, cunje, usnje in žveplo, da še v okolici skorej ni bilo prestati; v to klet so se gospodje spuščali in nekaj minut se tam mudili. Človek se ves v neko ognjevarno obleko zavije, na medoče dobi stekleno šemo ali larvo, da vidi, potrebna zdrava sapa se mu pa po nekeje cevi dovaža. Sam g. Metz je bil zraven in veliko gledavcev. — Novo izvoljeni tajnik kmetijske družbe, g. Baumgartner, že hodi po deželi in govori ljudem tako imenovane poljske pridige. „Klagenfurterica“ ga visoko hvali, pa škoda, da slovenski, da! še slovanski ne zna. Prašamo, ali naši slovenski kmetje ne potrebujejo in niso vredni poduka? Slovenski družniki, rodoljubi! poprašajte družbin odbor, ali kaj ve za vas Slovence ali ne: Tirjajte ljudi, ki znajo tudi slovenski.

Iz Beljaka 30. j. (Nekaj o naši politiki, in ali bo še vojska?) Kakor povsod tudi pri nas ljudje niso nikdar zadovoljni. Pred nekoliko dnevi je bilo vse poparjeno zavoljo strahu pred Garibaldijem in Pijemontezi, zdaj pa, ko je nastopilo premirje za mesec dni, prihajajo golobčeki z oljko miru v kljuno, zdaj so nemški politiki zopet dobili korajžo ter se rotijo zoper m'r, ki nas bo pahnil iz nemške zveze, češ, zdaj je zveličanje zanje pri kraju! Zares čudni vitezi so ti „Grostajčarji iz Rajha!“ Kaj pa je slovenska politika? Slovenska politika so do dna s „špehom“ politiki žganci, zlasti če še krave zraven dobro molzejo. Slovencu je ljubši mir in dobra paša, kakor pa pomandrana polja pa s človeško kervjo pognojene njive. Da so Slovenci junaškega plemena, priča nam zgodovina, pričajo najnovejše kervave bitve na Laškem; tega pa vendar nobena pravična duša ne bo od nas tirjala, da bi se vojskovali za prid in blagor velike Nemčije med tem, ko imamo doma v Avstriji dosti opravila z duševnimi in telesnimi nasprotniki, dosti posla in truda, predno se bomo vsi narodi avstrijskega cesarstva tako porazumili med seboj, da ne bo noben narod družemu gospodar, nobeden družemu hlapec. Pravijo, da naša junaška armada hrepeni po novi kervi, po vojski, po novih bitvah. To je vse verjetno, zakaj junaški vojak je vsegdar hraber, pogumen in išče veselja tam, kjer ga čaka čast ali pa junaška smert za pravico, za cesarja in domovino. Pa le poterpjenje, junaki avstrijski! Kaže se, da bo na Laškem še grozoviten višelj, predno se bo talijanskim zahtevam konec storil. Zdaj ko imajo Benecijo skor zastonj, segajo njih pohlepne roke še po slovenskih pokrajnah, po Istri, po dalmatinskih bregovih, po Terstu in po južnem Tirolskem! Darovana Benecija jim ni po volji, ker si je niso prisvojili z orožjem, ker so bili dosihdob v vseh imenitnih bitvah tepeni. Še jih koža serbi! Ali ni mogoče,

stopiti, bode tako hitro prazen, kakor hitro bo naš cesar s prestola oznanjene postave zaradi enakopravnosti tudi s papirja v djanje spraviti zapovedal. In to se ne bo smelo dalje odlagati, duh časa tirja svoje in če se mu to ne bo dalo, si bo pa sam vzel, kar mu gre; postava narave je ta, da se ona nad svojim nasprotnikom ostro ob svojem času maščuje.

Ti in vsi drugi izgovori so tedaj prazni, so piškavi in imajo svojo korenino le v votli, pa temni nemškutarski buči, ktera kaj boljšega in potrebnejšega ne ve in ne zna, nego uboge kmečke otročice na staro, pa neumno narejeno kopito nabija. Te baže ljudje bodejo javeljne kedaj modrejši; kajti oni samo to radi berejo ali čitajo, kar jim nemški, vsaki den spreminjivi časniki zoper Slovence mikavnega prinesejo. Mnogo je tudi takih, ki nič ne čitajo, nič ne mislijo, kako ali kaj bi boljši ali modrejši bilo, ampak ki hodijo le na lica svojih viših gledat in storijo vse to, kar mislijo, da jim dopada, in če tudi dobro vedó, da ni prav, vendar le storijo in se izgovarjajo s tem, da bodejo njih viši za to odgovor dajali. Ali pozabiti se vendar tudi ne sme, da so viši ravno takó ljudje, kakor drugi, da se znajo zmotiti, kakor drugi in da iz podločnosti ne sme za podložne kaka ne-

sreča izvirati, ker viši so le zavolj sreče svojih podložnih povišani bili, ne pa k njih nesreči.

In da se še enkrat na nemškutarskega konjička ozrem, moram še nektore poprašati, namreč to, zakaj da le se nemščine tako radi učijo, zakaj pa ne tudi francoščine, laščine, turščine, angleščine, saj so to tudi jeziki ali šprahe, zakaj ravno le nemščine? Ali je morda nemščina taka beseda, da vse jezike namestuje in da potem tisti, kteri nemško zna, vse jezike govori in za vse ljudi velja? Zakaj bi ta prislovica ravno za Slovence veljala? Zakaj je vi nemškutarji na sebe ne obrnete, da bi se bolj pridno slovenskega učili? Zakaj se tudi Nemci po ujej ne ravnaajo, da bi se slovensko v njih šolah učilo, kakor se v slovenskih šolah nemško uči? Zakaj bi ta prislovica ravno za nas veljati morala, za druge pa ne?

Odgovorite nam na vsa ta prašanja ali pa ženite vašega konjička na sejm, da ga prodaste in mi nikdar od njega več ne slišimo.

da jih bomo tako do kervavega popraskali, kakor so Prusi nas? — Vsaki dan bliže se k nam pomikajo vojskin hrup. Ravno kar so pripeljali kakih 300 vojaških vozov, ki stojijo od zgornjega predmestja skor do toplice. V Čače je prišlo o polnoči povelje, da se mora iti z vsemi konji po vozove v kanalsko dolino. Nekteri konji niso skorej celi dan nič dobili ne jesti ne piti in tudi tukaj sredi ceste stoječim ni bilo pripuščeno spreči, dokler da Žiljanini svoje volje spregli, napojili in pokermili svoje konje. Na obeli koncih so straže postavljene, da ne more nobeden domu se vrniti. Vojska pač dela ljudem in živini grozno veliko sitnost!

Iz okolice Mariborske. (Toča pa vohuni). 30. julija nas je zopet hudo vreme zadelo. Toča namreč nam je veliko škodo naredila. V 5 minutah, je bilo vse pri kraju, — enmalo pred pol dnevom nenadoma prihruje nevihta in toča obilna, akoravno majhna, od silnega viharja gnana, vzela je zopet veliko veselega upanja. Kar je mraz še popustil, to je pobila toča tako, da bo zares letos malo vinca v naših krajih, in še to ne bo dobro. Izvrsten les, kakor se je večidel še kljub pogubljenemu mrazu kazal, je vničen, ne le za to leto, temuč tudi večidel za prihodnje, — kakor trdijo izvedeni vinarji. Gotovo se reči sme, da dve tretjini ste po toči tukaj pokončane. Tako se vidi pri sv. Petru tako je slišati od Freihama, in enako dopovedujejo tudi iz drugih krajev slovenskih gor. V okolici Mariborski smo nedavno zagrabili nekega „turista“, — po lastnem izprijanji — bil je stotnik cesarski, zdaj je pa „špion“ ali vohun. Srenjski predstojnik je mislil torej svojo dolžnost storiti, da omenjenega ogleduha spremlija v bližnje mesto na c. k. sodnijo, ali silno se je spekel. Na mesto zaslužene pohvale zaradi svoje pozornosti dobil je „Beschwerde“, naj račun da, zakaj je predstojnik to storil. Akoravno je ta stotnik (?) v več rečeh sam sebi nasproti govoril in tako potrdil sum, da je res ogleduh, vendar ga je c. k. sodnija Mariborska in tudi mestno srenjsko predstojništvo spustilo in bil je še srenjski predstojnik, ki ga je prignal, skorej okregan! — Ker smo bili priča, vemo, da je srenjski predstojnik celó postavno ravnal. Bojimo se pa tudi, da ste c. k. sodnija in mestna gosposka premalo to reč preiskale, kajti resnica je, da se je slednje dni veliko klatežev tukaj potepalo, katerih nihče poznal ni, in ti klateži so hoteli risati posamne razglede od bolj imenitnih vrhuncev. V tako nevarnih časih je treba dobro paziti na svojo okolico in si prizadevati, naj se zabrani ali vsaj očuva, da se rogovileži po svetu ne klatijo.

Iz Haloz. (Kako Haložan misli o večem razširjanji našega „Slovenca“?) Strmen sedanje dobe tako drvi, da vsak pametnejši človek, bodi si menj ali bolj učen pa tudi ne znajoč brati, želi povedeti, kako se giblje svet, kaj se godi po svetu, zato toliko časnikov leta križem sveta ne samo k omikancem nego tudi v preproste bajte in kolibe, ki naznanjajo važnejše dnevne dogodbe in poduk. Mi Slovenci smo že dotle prišli, da nas podučujejo slovenski časopisi v raznih predmetih ter v narodno-politiških rečeh. Doslé nam izhaja razun vrlih „Novic“ edini *) politični časnik „Slovenec“, ki se trudi Slovincem vse donášati, kar jim je treba vedeti v političnem in narodnem oziru za silo; toda ne more še popolnoma vstrezati silni pohlepnosti po branji, ker pogreša dovoljne tvarne, to je denarne podpore. Bogatini dan danesnji, kakor vselej, malo marajo za narodni razvoj; inači delajo madjarski in laški velikaši, največ trha ali bremena tedaj spada na srednji

razred omikancev posvetnih in duhovnih. Rešnik naš je nabiral svoje prijatelje in poslance iz niže vrste, pa glej velikanski napredek njegovega nauka in širjenje spoznavalcev! Tako tudi jaz mislim, da, akoravno nam hrbet kažejo možje penezničarji, vendar prekosimo, če imamo trdno voljo in gorečo ljubezen za narodno omiko, vse ovire ter pospešimo in dovoljno pomagamo svojemu edinemu narodno-politiškemu časniku, da bode brez kvara izhajal v večji obliki, kakor p. madjarski „Hon“, in menda trikrat v tednu. Moj nasvet bi bil: Vsak naročnik časnika „Slovenec“ naj priskrbi še enega novega naročnika, kar gotovo ne bode pretežavno delo, — in zmaga je naša. „Slovenec“ bode štel okoli 1000 naročnikov. To misel naj naznanjajo vrli naročniki svojim sosednim prijateljem živo priporočajoči ta časnik. Imamo obilo gospodov narodnih, ki ne opominjani pustijo stvar, kakor je, nagovorjeni pa radi stopajo v naše kolo. Ravno tako je gledé na naše narodne zavode. Minuli teden sem brez težave nabral 15 novih matičarjev, le nagovora je treba. Sicer se nahajajo škripavci, iz katerih ne bi mogel ožeti prebite pare za narodne reči, čeravno bi jih klečé prosil, toda taki so redki, le pri dobri volji bi se menda dali omehčati. Brez žrtve ni zmage! Mogoče bi menda tako bilo v vsako župo vrniti po 1 iztis, ktereга bi v društvu imeli g. župnik, kaplan in učitelj. Ti gospodje naj bi nagovarjali župane, srenjčane in krčmarje, da bi se vsaj 1 list med vse te ljudi spečal. Po mestih so dolžne delati čitalnice za razširjanje. Vsak odvetnik in bilježnik slovenski je gotovo toliko premožen, da zmore naročnino za 1 list; kajti pomisliti gre, da odvetniki od naroda vlečejo novce, veže jih tedaj k temu neka naravna dolžnost. Poskusimo se iskreno dela lotiti, gotovo ne premahnemo zaželenega vspeha, vsaj drugi narodi ravno tako delajo. Naposled še prilagam, da je skorej vsakemu našincu še treba porabnega učenja prelepe slovenščine in znanja narodno-politiškega gibanja, ako se hočemo šteti med omikane Slovence. Pomózi sreča junaška!

Iz Ljubljane 5. avgusta. A. B. (Novi ravnatelj gimnazije; volitve za kupčijsko in obrtnijsko zbornico.) Dosedanji ravnatelj tukajšnje gimnazije, dr. dr. Mitteis, nas bode tedaj za gotovo zapustil, ker pride za družega ravnatelja v „Terezijanum“ na Dunaji. Tudi mi ne bodemo — kakor so rekle zadnje „Novice“ — kamnja lučali za njim, ko odhaja, timveč voščimo mu srečno pot na novo mesto, na katerem se bode gotovo tudi sam bolje počutil nego v slovenskej Ljubljani. Mi Slovinci zdaj trdno pričakujemo, da dobomo za ravnatelja tacega moža, ki bode mož, kakor ga tirjajo naše okoliščine. Ni še dovolj, da je učen, — treba je tudi, da je pravičen, da mu je mogoče pravičnemu biti, to je, da umé tudi popolnoma slovenski jezik. Ako nam vlada ne da tacega moža za vodja naše gimnazije, bode nam to zopet nov dokaz, da imamo ravnopravnost — še vedno le na papirju! — Volitve za kupčijsko in obrtnijsko zbornico izpadle so tako zmagovno za našo reč, da bi nihče tolike zmage pričakoval ne bil. Oddajati so se morali listi s podpisom ali pa z dvema pričama potrjenim križem volivca, za pečateni, da se ja nikakor ne bilo tako agitralo, in kaj je nasledek vsega tega? Pokazalo se je očividno, da tako imenovana nemška stranka nima nikakoršnega upliva na volivce, kajti zmagana je z velikansko večino. Od 651 oddanih volitnih listov prišlo jih je na kandidate narodne napredne stranke po 594—621, nasprotniki pa so imeli za najviše število 39, reci devet in trideset glasov. Te številke gotovo največ povedó! Izvoljeni so bili sledeči gospodje. V kupčijski oddelek: gg. Debevc Jožef 602 glasa, Fabjan Janez im Jamšek

Janez, vsaki 600 gl. Schreyer Andrej 603 gl., Več Janez 598 gl. Bučar Viktor 603 gl. V obrtnijski oddelek: gg. Mali France 606 gl., Šventner Jožef in Strelba Jožef, vsak 603 gl. Tönies Gustav 621 gl. Skale Pavl 603 gl., Verhovec Blaž 594. Za rudarski oddelek: g. Resman France 596 glasov. Tedaj so vsi od narodne napredne stranke priporočeni kandidati izvoljeni.

Iz Tersta. (Upanje; časniki; slov. oklici; dva čudna profesorja; slov. batalijon; slov. vabilo; Valenštajnova trilogija natisnjena.) Kar so naši pri Visu talijansko brodovje tako slavno premagali, odvalil se je tudi nam Teržačanom težek kamen z nad naših senc. Bali smo se, da sovražnik napade naše mesto in nam napravi veliko škodo. Bitva pri Visu mu je pa rogove odbila! Veseli nas Slovence ta zmaga timveč, ker je mornarjev več del Slovanov; imena teh, ki so padli, končajo se vsa na „ič“ in so Slovani. Med seboj govoré ti korenjaki skorej skoz in skoz slovanski, kedar pa kaj višim svojim naznanjajo, morajo lomiti nemški ali talijanski. Da bi se ta napaka tudi skorej odstranila! — Laški časniki nas zapuščajo in se preseljujejo na Talijansko; tako slišimo, da „Tempo“, ki je samo laški duh po Terstu, po Primorskem in po Istri razseval, zanaprej izhaja v Padovi. Bog jih nesi vse Talijanissime iz našega mesta, veliko ložej bomo dihali in veliko mirnejši živeli. Namesto talijanskih časnikov naj se pa širijo slovenski. Zdaj imamo v našem mestu dva slovenska lista, ki se oba kaj moško obnašata; le škoda, da zastran jezika neko zmešnjavo med Slovenci napravljata. Najboljši bi pa bilo za naše napredovanje, ako bi se vsi slovenski pisatelji zvesto držali Janežičeve izvrstne slovnice: Ne kujmo za vsak kotiček posebnega jezika! — Te dni je šla po našem mestu in tudi po ptujih časnikih neka čudna pa žalostna novica. Nek star kmet teržaške okolice je bil po naglej sodbi k smerti obsojen zavoljo tega, ker so v njegovej hiši zasačili tri puške. Pred sodnijo pa je starček dokazal, da od te prepovedi ni ničesar slišal in vedel; kajti ta prepoved je bila le v nemškem in talijanskem jeziku oklicana, on pa je terd Slovenec, ki ne razume niti nemški niti talijanski. In njegova beseda je pred sodnijo obveljala; kmet ni bil ob glavo djan, temuč na 6 mesecev v težko ječo obsojen. Starčku se še sanjalo ni od nesreče, ktera mu je žugala, on ni mislil na noben upor in na nobeno puntarijo. Odzdaj naprej se v Terstu menda vsi oklici razglašajo tudi v slovenskem jeziku. To še menjka, da bi celo še za glavo šlo tistim Slovincem, ki samo slovenski znajo: Dajajte nam postave in ukaze tudi v našem jeziku! — Nadalje moram tudi se povedati, da sta bila nedavno dva profesorja teržaške mestne ali talijanske gimnazije nagloma iz službe izpuščena, ker sta zoper državno Talijanom v prid delala. Da je to popolnoma pravo, menda vsak lahko spozna. To še manjka, da bi taki ljudje v Avstriji služili, ki zanjo nič ne marajo! Tudi med Nemci se tacih ne manjka, kterim sicer naš kruhek dobro diši, ne tako pa domovina naša! — Da je naš slovenski batalijon prevzel glavno stražo na velikem tergu, ste gotovo že slišali, kakor tudi to, da je šolsko nadzorništvo za teržaško okolico učiteljem razposlalo slovensko vabilo na konferenco 9. t. m., in da želi, naj bi se vsi odgovori pisali v slovenskem jeziku. To je pravo in lepo! Naj bi tako začela tudi druga šolska nadzorništva. Če je v resnici in hitro ne kretno na drugo boljše pot, pomandrani bomo v berzem diru časa. Tedaj pozor! — Konečno naj še omenim, da je Valenštajnova trilogija v slovenski prestavi že natisnjena, in da velja v teržaški čitalnici, ki jo je velikodušno dala natisniti, 1 gld. 50 kr. Slava! (Zgoraj omenjeni mož je že pomirljosten. Vr.)

*) G. dopisnik se menda tedaj ni spomnil, da izhajata v Terstu dva pol. lista, „namreč“ „Il. Primorjan“ in Terž. Ljudomil.“

Blizo Soče. 8. (Nevarnost in strah; Favetti). Veselilo nas je, da je svitli cesar volilni red za naš deželni zbor po navetu naših rodoljubov tako spremenil, da dobomo mi Slovenci v deželnem zboru po pravici več poslancev. Pa kratko je bilo to veselje, kajti po novinah pripoveduje se novica, po kateri smo v nevarnosti in strahu. Zgrabljivi Talijani niso zadovoljni, da dobojo celo Benecijo, še po enem kosu naše dežele dolge svoje perste stegujejo. Mi Goričani smo bili in stali vselej za Avstrijo, bili smo svitlemu cesarju vselej zvesti in smo tudi zdaj prostovoljno brez vsega ukaza napravili černo vojsko, naj branimo svojo deželo proti Lahonom. Veseli smo pričakovali, da se bo tistih 30.000 Slovencev, ki spadajo pod Videmsko nadškofijo, od Benecije ločilo in po narejenem miru k nam goriškim Slovincem pritisnilo, — zdaj pa slišimo, da so Lahoni le volje Goriško raztergati in lep kos k Beneciji pritisniti. Proti temu nesramnemu, krivičnemu in zgrabljivemu počenjanju povzdiguemo mi Slovenci svoj protest in prosimo presvitlega cesarja, naj nas in svojo državo varuje te velike nesreče. Ko so od zmage pijani Prusi v Mikulovem hotli Avstriji vzeti nekaj česke zemlje, rekel je cesar: „Ne pidi moje zemlje in ne ene duše“. In Lahonom, ki smo jih na suhem in na morju tako dobro namahali in slavno zmagali, dovolilo bi se toliko prelepe zemlje in toliko najzvetejših duš ukrasti!? Cesarstva beseda nam je upanje in porok, da se to ne zgodi, timveč pričakujemo, da se zgodi ravno narobe in da dobomo mi še Slovence Videmske nadškofije. Ako se pa prevzetni in nikoli siti Talijan z lepo ne vda, in steguje svoje roke po južnem Tirolskem, ali Primorskem, ali Istri ali po Dalmaciji, — potem pa le rajši vojsko do peslednjega moža. — To ste že oznanili, da je znani naš sovražnik Favetti zavoljo velike izdaje obsojen na 6 let v težko ječo. Med njegovimi pismi so našli tudi imenik tistih ljudi, ki so avstrijske vladni ali posebno vdani ali posebno nasprotni. Po Favetti-ju se je še zvedelo več Lahonov, ki so v to puntarijo tudi zapleteni. Tem Talijanisimom je bil mali „umni gospodar“ tern v peti, kopali so nam zvestim Slovincem jamo, pa so sami v njo padli: Naj visoka vlada vselej zvestih Slovencev ne zabi nikoli!

Ptuje dežele.

Turška. Piše se, da so serbska, črnogorska, romanska in gerška vlada med seboj zvezo sklenile zoper Turke, da, kadar pride pripravi čas, planejo skupaj nanj in ga iztirajo iz Evrope. — Da bi se le spet druge vlade v to jako važno vprašanje ne vtikale! Turki pa menda tudi res nekaj vohajo, ker se poroča, da je v Bosni in Hercegovini vse polno turških vojakov in da se priprave za vojsko po suhem in po morju delajo. Vendar pa mislimo mi, da je turške slave v Evropi že davno konec!

Ruska. Že nekaj časa sem se piše, da namerja ruska vlada kongres predložiti, ki naj bi zdanje spremembe v Nemčiji pregledal in konečno določil. Vendar pa ne bo neki s to namero ničesar, posebno ker se Anglija noče v zunanje zadeve vtikati, in zato se zdaj že piše, da Ruska le želi, naj bi se samo ministri tistih držav snidli, ki so l. 1815 nemški „bund“ na noge spravili, in ti naj bi potem novo uravnavo poterdili. Ruska tedaj tudi ni nič za obveljavo dunajskih pogodb l. 1815 storila.

Romanska. Knez Karol si je izvolil spet nove ministre, ki neki bolj na rusko stran nagibljejo. Turška vlada je neki pripoznala knezu dedinsko pravico zanj in za njegove otroke.

Amerika. Odtod se poroča po pomorskem daljnopisniku, da se je v mestu „New-Orleans“ v zedinjenih državah punt

vnel, ki so ga spet hitro zadušili. — Iz Mehike se piše, da se je cesarica menda že na pot v Evropo podala, kar nam priča, da gre ondi vse čedalje bolj navskriž in se bo prej ali slej zgodilo, kar so naši časniki Maksu tolikrat pravili, to namreč, da iz tega cesarstva ne bo nič!

Pruska. 5. t. m. odperl je kralj sam državni zbor v Berlinu. V prestolnem govoru našteva najpred z nenavadno krotimi besedami srečni izid ali vspeh vojske, in pravi, da so se mogli vsi bojni stroški iz državnih blagajnic in rednih dohodkov poplačati — se ve da kaj lahko, ker so po deželah česke krone in drugod, n. pr. v Frankobrodu, tako silne davščine in požigavščine brez usmiljenja nakladali, tako da res ni bilo treba kakega posebnega posojila; potem omenja, kako da se vlada gledé proračuna ali budjeta ni mogla v zadnjih letih s poslanci porazumiti, pričakuje pa ob enem, da se bodo poslanci po najnovejših slavnih dogodkih z vlado zastran državnega gospodarstva rade volje porazumili, da, jo celo oprostili, ker ni do zdaj po postavah ravнала; in slednjič pravi, da se je nadjati, da se Pruska razširi in zavezna vojska pod pruskim poveljništvom ustanovi, kar se bode že zboru v dotičnih vladnih nasvetih predložilo kakor tudi zastran volitve v veliki nemški parlament. O razmerah proti tujim državam pa ni besedice rečeno. — Ker je več del sedanjih poslancev vladni vdanih, reče se že zdaj lahko, da bodo Bismark in tovarši njegovi lahko shajali.

Razne novice.

*** Iz Ljubljane: Nabira deželnih strelcev dobro napreduje; do zdaj se jih je nabralo že 3 kompanije, vsaka po 130 mož, četrt se pa ravno nabira. Prva kompanija je odrinila v četrtek 2. avgusta na Notranjsko. Te dni odrinete menda že tudi 2. in 3. kompanija na mejo. Obleka je prav pripravna in ob enem lična in po ceni.

*** Do 10. t. meseca so ustavljeni vsi vlaki na južni železnici, po kateri se prevažujejo samo vojaki nazaj na Laško. Kolodvor je zopet podoben velikemu vojaškemu taboru.

*** Pretekli teden je bil blizo Latermanovega drevoreda po noči en človek povožen od železničnega vlaka. Pravijo, da je bil nek čevljar iz Trsta, ki je hotel skočiti (!) na vlak! Težko ranjenega so ga našli jutraj ter odnesli v bolnišnico.

*** Tretji zvezek „Klasja z domačega polja“ je prišel ravnokar na svetlo. Posebno zanimiv je dostavek nenatisnjenih in tudi že kje natisnjenih, toda do zdaj še ne zbranih pesmi Prešernovih. Obsega 23 števil. Četrti snopič se začne z Vodnikovimi spisi. Naj bi slovenski rojaki segali bolj pridno po Klasju, kakor doslej!

*** Ker se zopet kaže kolera po nekterih krajih naše carevine, snidla se je tudi tukaj komisija, ki se je lansko leto ustanovila v ta namen, da se stori vse, kar zamore odvracati in braniti tega sovražnika od nas.

*** V torek jutraj 7. t. m. odrinila je od tukaj 2. kompanija deželnih strelcev na mejo. Stotnik je g. grof Thurn, nadlajtnant g. Žitnik. Oficirji prve kompanije so: stotnik g. Podkrajšek, nadlajtnant g. Marili, lajtnant g. Eržen. Število za 4. kompanijo je po zadnji nabiri že tudi dopolnjeno.

*** Pevovodja ljubljanske čitalnice, g. Jož. Fabjan vstopil je za lajtnanta k 4. kompaniji prostovoljnih deželnih strelcev.

*** Znani moravski zgodovinar benediktin dr. Beda Dudik dobil je zlati duhovniški križ za zasluge, vojaški kaplan g. Miklavž Zitz pa viteški križ reda Franc-Jožefa za zaslužno svoje delovanje.

* Do 17. julija je bilo po severni železnici na Dunaj pripeljanih 12.546 avstrijskih ranjencev (med njimi 317 častnikov ali ofi-

cirjev), od saksonske vojske 1436 (med njimi 52 častnikov), od pruske vojske pa 148 ranjenih in 16 častnikov.

* Po „Volksfreunde“ dela več ko 400 usmiljenih sester po pruskim bolnišnicah v vseh krajih, kjer so Prusi nastanjeni. Nekaj jih je tudi že neki pri tem blagem in neutrudljivem delovanju pomerilo, zlasti ker sem in tje kolera hudo razsaja.

* Kakor ima programa ljubljanske realke čuden sestavek, ki nam živo kaže, kakšne da so še nekatere naše šole in njihovi učitelji, ravno tacega in pa še bolj čudnega donaša Čehom in Poljakom programa tešinske gimnazije na Sleskem, ki se glasi: „Sagen und Volksmärchen in vorarlbergischer Mundart.“ — Ali ni škoda denarja za tisk in papir? Ali imajo taki učenjaki in šolniki še kaj vesti in prevdarka?

* V Altoni unkraj Hamburga je umerl 16. julija brigadir naše nekdanje vojne v Holštinu, z imenom Kalik. Truplo rajnega se je prepeljalo na Dunaj.

* „Ostdeutsche Post“, lastina znanega g. Naceta Kuranda, ki je nekaj let z velikim vspehom in dobičkom z nemško kulturo po našem cesarstvu, zlasti pa proti izhodu kupčevala (odtod tudi časniku ime), ustavila se je sama oni dan, ko se je obsedni stan na Dunaju in v doljni Avstriji oklical. — Možicelj in „grostajčar“ K. si tedaj le takrat dobro kričati upa, kedar ni zanj nobene nevarnosti in se sme pri ministrih v prednjih sobah plaziti ter jim peté lizati!

Duhovske zadeve.

Za opata čč. oo. benediktinov v št. Pavlu je bil 9. t. m. izvoljen g. Avguštin Duda, profesor bogoslovja v Celovcu. Rojen 18. januarja 1827 v Trebiču na Moravskem, storil je klostersko obljubo 22. sept. 1850, za mešnika pa posvečen bil 27. julija 1851.

Račun dohodkov in stroškov za Slomšekov spominek.

Skupnina prejšnjega računa: 1957 gld. 38 kr. 2 cesarska zlata, 3½ križastih tolarjev in 8 dvajsetic. Dalje so darovali gg.: Novak Vincenc, župnik v doljni Pulskavi, Klein Florian, župnik pri sv. Florijanu, vsak 5 gld. Fantje in dekleta iz Paške fare 10 gld. Prvi znesek tega, kar so obljubili bogoslovci II. leta v Mariboru, 8 gld. Duhovstvo zelinskega okrožja 12 gld. Krašovec Juri župnik v Šmartnu pri Kranju 5 gld. Gross Anton kaplan tudi tam 2 gld. — V Vrhniški dekaniji so darovali gg.: Boner Jožef na Vrhnikih 3 gld. Fada Jakob v Polhovem gradu 2 gld. Jugovic Anton v Borovnici, Strucelj Matija v Rakitni, Marinko Janez v Logatcu, Čateš Janez tudi tam, Rihar Franc v Hotedersici, Vidmar Matevž na Rovtali, Okorn Ignaci v Podlipi, Savrič Jožef v Zaplani, Bartol Boltežar pri št. Joštu, Povše Franc v Černemvrhu, Jerala Aleš v Horjulu, Baselj Tomaž tudi tam, vsak 1 gld. Člani Mariborske čitalnice 3 gld. Skupnina vseh dohodkov 2024 gld 38 kr.; stroški meseca julija za poštnino 55 kr.; tedaj še ostaja čistih dohodkov 2023 gld. 83 kr., dva cesarska zlata, 3½ križastih tolarjev in 9 dvajsetic.

V Mariboru 1. avgusta 1866.

Matija Prelog,
denarnčar.

Dunajska borsa 9. avgusta 1866.

5% metalike	60.50
5% nacional	65.40
1860 derž. posoj	75.95
Bankine akcije	731.
Kreditne	144.90
London	129.—
Novi zlati	6.16
Srebro	128.—